

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleğe Karar Verme Öz-Yeterliliklerini Yordama da Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin Rolü*

The Role of Perfectionism in Predicting Career Decision Efficacy on Senior Students

Serkan Volkan SARI**, Mustafa ŞAHİN***

ÖZ: Bu araştırma lise son sınıf öğrencilerinin mesleğe karar verme özyeterliliklerini yordamada çok boyutlu mükemmeliyetçilik özelliklerinin rolünü belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, Trabzon il merkezinde, Akçaabat ve Yomra ilçelerinde bulunan üç okul türünde (Genel Lise, Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi) halen öğrenimlerine devam etmekte olan 302 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 139'u kız (%46) ve 163'ü erkek (%54) dir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formunun yanında Mesleğe Karar Verme Öz-yeterliliği Ölçeği ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada verilerin analizi için Çoklu regresyon analizi ve Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı tekniği kullanılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bulgulara göre, lise son sınıf öğrencilerinin çok boyutlu mükemmeliyetçilik özelliklerinden “Düzen” ve “Kişisel Standartlar Belirleme” alt boyutlarının mesleğe karar verme öz-yeterliliklerini anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Bulgular literatür ışığında tartışılmış ve ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Mesleğe karar verme öz-yeterliliği, çok boyutlu mükemmeliyetçilik, lise son sınıf öğrencileri

ABSTRACT: This study aims to investigate the relationship between multidimensional perfectionism in predicting career decision making self- efficacy among high school seniors. The sample of the study consisted of 302 students from three different schools in Trabzon city center, Akçaabat and Yomra districts (General High School, Anatolian High School and Science High School). The distribution of students by gender is in the form of 139 girls (46%) and 163 boys (54%). A demographic data form prepared by the researcher, Career Decision Making Self- Efficacy Scale and Multidimensional Perfectionism Scale were used to collect the data. Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis were used to analyze the data. Findings of this study showed that, multidimensional perfectionism' subdimensions "Organization" and "Personal Standards" were found to be significant predictors of career decision making selfefficacy in significant levels among senior high school students. These results were discussed in light of relevant literature and some new direction were given to the further studies.

Keywords: Career decision making self- efficacy, multidimensional perfectionism, senior students

1. GİRİŞ

Kariyer psikolojisi alanında yaşanan değişim son 20 yılda bilişsel psikolojiden oldukça etkilenmiştir. Sosyal öğrenme kuramı (Krumboltz, 1994), sosyal bilişsel bakış açısı (Lent, Brown ve Hackett, 1996) ve mesleki bilgi toplama modeli (Peterson, Sampson ve Reardon, 1991) gibi kuram ve modeller, eğitimsel ve mesleki gelişimi açıklamada önemli yapılar olarak ortaya çıkmışlardır. Özellikle kariyer psikolojisinde ortaya çıkan sosyal bilişsel kariyer kuramı ve bütüncül kişilik kuramı bunların en önemlilerindendir. Bu kuramlar ergenlerin kariyer gelişimlerini ve meslek arama davranışlarını anlamada ve ölçmede önemli katkılar sağlamıştır. Sosyal bilişsel kuram ve özellikle de kuramın en önemli kavramlarından biri olan özyeterlilik kavramı (Bandura, 1977) kariyer psikolojisi araştırmacılarına sosyal bilişsel kariyer kuramını oluşturmalarında öncülük etmiştir (Lent, Brown ve Hackett, 1994). Bu kuramlarda mesleki gelişimin bilişsel bir mekanizmaya dayandığı ifade edilmektedir (Lent ve Hackett, 1994). Bu mekanizma içinde mesleğe karar verme özyeterliliği (MKÖY) önemli bir yere sahiptir ve meslek arama davranışının önemli bir parçasıdır (Harren, 1979; Jepsen ve Prediger, 1981; Super ve Hall, 1978). Bu bağlamda, Taylor ve Betz (1983) MKÖY

* Bu Çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Bünyesinde hazırlanmış olup 06/01/2011 tarihinde kabul edilen yüksek lisans tezinin kısmi özetidir.

** Arş. Gör. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon- Türkiye, vsari@ktu.edu.tr

*** Doç. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon- Türkiye, mustafa61@ktu.edu.tr

kavramını ilk kez kariyer psikolojisi alanına dahil eden isimler olmuşlardır. Bu ilk çalışmadan sonra Bandura'nın (1977) mesleki gelişim ve mesleki rehberlik alanındaki özyeterlilik beklentileriyle ilgili olarak, belirli meslekler için özyeterlilik kavramı (Betz ve Hackett, 1981; Turner ve Lapan, 2002); MKÖY (Luzzo, 1993; Taylor ve Popma, 1990), kariyer araştırma özyeterliliği (Solberg, Good, Fischer, Brown ve Nord, 1995), Holland'ın kuramına göre özyeterlilik kavramı (Betz, Harmon ve Borgen, 1996; Lenox ve Subich, 1994; Turner ve Lapan, 2002) ve mesleki rehberlik için özyeterlilik (O'Brien ve Heppner, 1996; Perrone, Perrone, Chan ve Thomas, 2000) kavramları üzerinde birçok araştırma yapıldığı görülmektedir.

Alan yazına incelendiğinde, mesleğe karar verme konusunda son yirmi yılda genellikle bireyin mesleki seçimlerine etki eden etmenler üzerinde durulmuştur (Gati, Landman, Davidovitch, Asulin-Peretz ve Gadassi, 2010; Germeijs ve Verschueren, 2006; Restubog, Florentino ve Garcia, 2010). Bu etmenlerden biri kişinin mesleğe karar vermeye olan inançlarıdır. Bandura'ya göre (1977) bu inanç, kişinin belirli sonuçlara ulaşmak için gerekli olan davranışları başarılı bir biçimde yapıp yapamayacağına ilişkin inançlarıdır. Bu kavram, kariyer araştırmacıları tarafından bireyin mesleğe karar verme süreci boyunca bilgi toplama, algılama ve yorumlama gücü olarak ifade edilmiştir (Betz ve Hackett, 1981; Taylor ve Betz, 1983). Özyeterlilik ve meslek seçimi arasında yapılan çalışmalara bakıldığında, özyeterliliğin karar verme davranışını yönlendirdiği (Phillips ve Pazienza, 1988), karar verme görevini yerine getirebilme derecesini yansıttığı (Taylor, ve Betz, 1983), çeşitli alternatifler içinden uygun mesleği seçebilmeyi kolaylaştırdığı (Gati ve Asher, 2001) ve mesleki gelişim görevlerinin yerine getirilmesini sağladığı (Germeis ve Verschueren, 2005) ifade edilmektedir.

Meslek seçimine etki eden bir diğer etmen ise kişiliktir (Lent ve diğerleri, 1994). Kişiliğin bireylerin mesleki seçimlerinde ve o meslekte gösterdikleri performans üzerinde nasıl etkili olduğu kariyer araştırmacılarının ilgisini çekmiştir. Kişilik özellikleri ve meslek kararı verme konusunda yapılan araştırmalar sınırlı olmasına karşın, kişilik özelliklerinin meslek seçiminde önemli bir yordayıcı olduğu yapılan bazı çalışmalarda ortaya konmuştur (Hartman ve Betz, 2007; Lounsbury, Hutchens ve Loveland, 2005). Bu çalışmaların yanında, MKÖY'nin kişilik ve mesleki gelişim arasında arabulucu rol üstlendiği de ifade edilmektedir (Rogers, Creed ve Glendon, 2008). Bireylerin kişilik özelliklerinin mesleki karar verme süreci üzerine önemli bir rolü olduğu belirtilmektedir (Page, Brunch ve Haase, 2008). Ayrıca bazı araştırmacılar da kişiliğin bireyin başarısız mesleki seçimlerini anlamadaki rolünü incelemişlerdir (Mount ve Barrick, 1995; Tokar, Fisher ve Subich, 1998).

Kişilik özellikleri konusunda öne çıkan kavramlardan birisi olan mükemmeliyetçi kişilik özelliği son elli yıldır araştırmacılar tarafından üstünde durulan konulardan birisidir (Antony ve McCabe, 2005; Di Bartolo, Li, ve Frost, 2008; Frost, Lahart ve Rosenblate, 1990; Hewitt, Flett ve Ediger, 1996). Bazı araştırmacılar mükemmeliyetçiliği tanımlama (Burns, 1980) yoluna giderken bazıları da bir kişilik değişkeni olarak nasıl geliştiğini açıklamaya çalışmışlardır (Hamachek, 1978; Hollender, 1965). Mükemmeliyetçilik konusunda yapılan ilk kavramsallaştırmalarda yapının tek boyutlu olduğu ifade edilmiştir (Stöbar ve Joormann, 2001). Buna karşın, son araştırmalar mükemmeliyetçiliğin doğasında çok boyutluluk olduğunu vurgulamaktadırlar (Frost ve diğerleri, 1990; Hewitt ve Flett, 1991a). Hewitt ve Flett (1991a, 1991b) mükemmeliyetçiliği diğerlerine yönelik, kendine yönelik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik olarak üçe ayırmışlardır. Frost ve diğerleri (1990) mükemmeliyetçiliği aşırı derecede eleştirel kendilik değerlendirmeleri ve aşırı derecede yüksek standartlar oluşturma eğilimi olarak tanımlamışlardır. Konuyla ilgili alan yazında yapılan çalışmalara bakıldığında, özellikle ergenlerin sahip oldukları mükemmeliyetçi kişilik özelliklerinin, mesleğe karar verme sürecinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Khasmohammadi, Noah, Abdul Kadir, Baba, Bakhash ve Keshavarz, 2010; Page ve diğerleri, 2008).

Emmett ve Minor (1993) ergenlerle yaptıkları bir araştırmada, bireylerin MKÖY' sini etkileyen başlıca beş unsurdan ikincisinin mükemmeliyetçi düşünme biçimi olduğunu belirtmişlerdir. Diğerleri ise beklentilere karşı hassaslık, gelişimsel konular, üstün zekalılık ve çok potansiyellilik

kavramlarıdır Mükemmeliyetçilik ve mesleki gelişimi ele alan başka bir araştırmada sosyal odaklı mükemmeliyetçiliğin bireyi meslek seçiminde kararsızlaştırdığı belirlenmiştir (Leong ve Chervinko, 1996). Ganske ve Ashby (2007) işlevsel (adaptive) mükemmeliyetçilik özelliğine sahip bireylerin işlevsel olmayan (maladaptive) mükemmeliyetçilik özelliğine sahip olanlar ve mükemmeliyetçi olmayanlara göre daha yüksek düzeyde MKÖY'ne sahip olduklarını belirlemişlerdir. Bir başka araştırmada, Page ve diğerleri (2008) işlevsel ve işlevsel olmayan mükemmeliyetçiliğin mesleki karar verme özyeterliliğini önemli düzeyde yordadığını, ayrıca beş faktör kişilik modelinin (Mcra ve Costa, 2003) alt boyutlarından olan duygusal dengesizlik, gelişime açıklık, sorumluluk ve dışadönüklük boyutları ile de olumlu yönde anlamlı ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Khasmohammadi ve diğerleri (2010) ailesel mükemmeliyetçiliğin öğrencilerin meslek kararı verme düzeylerine etkisini inceleyen bir araştırmalarında, bireylerin aile dinamikleriyle meslek arama davranışları arasında olumlu yönde ilişki tespit etmişlerdir.

Bu araştırmalar sonucunda mükemmeliyetçi kişilik özelliklerinin bireylerin mesleki gelişimleri ve MKÖY üzerinde önemli etkisi olduğu görülmektedir. Alan yazında özellikle, lise öğrencilerinin yaşadıkları mesleki kararsızlıklar ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı araştırmalar bulunmaktadır. Türkiye'de lise öğrencilerinin kişilik özellikleri ve meslek seçimini inceleyen bazı araştırmalar olsa da (Bozgeyikli, 2004; Temel, 2004; Yıldız, 2001) bunların doğrudan MKÖY ve ÇBMÖ arasındaki ilişkiye yönelik olmadığı belirlenmiştir. Bununla beraber, uluslar arası alan yazında da son dönemde meslek seçimi ve kişilik arasındaki ilişki çeşitli çalışmalarla incelenmiş (Emmett ve Minor, 1993; Gati, Ryzhik ve Vertsberger, 2013; Jin, Watkins ve Yuen, 2009; Starica, 2012) ancak spesifik olarak MKÖY ve ÇBMÖ arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda araştırmanın amacı, lise son sınıf öğrencilerinin ÇBMÖ ile MKÖY arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca, araştırmada yaş ve cinsiyetin MKÖY üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Yapılan bu araştırmayla alan yazına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

2.YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

2.1.1. Çalışma Grubunun Özellikleri

Çalışma grubu, 2010- 2011 eğitim öğretim yılında, Trabzon il merkezinde, Akçaabat ve Yomra ilçelerinde bulunan üç okul türünde (Genel Lise, Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi) halen öğrenimlerine devam etmekte olan 302 lise son sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin 139'u kız (%46) ve 163'ü erkek (%54) dir. Çalışma grubu seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Araştırma için gerekli izinler ilgili resmi kurumlardan alınmıştır. Katılım gönüllülük esasına göre gerçekleştirilmiştir. Veriler sınıf ortamında araştırmacı tarafından toplanmıştır. Uygulama yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Uygulanan 350 ölçekten eksik ve hatalı olanlar ayıklanarak 302 ölçekle araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralıkları 16- 18 yaş arasında değişmektedir. Öğrencilerinin yaş ortalaması 17.21 (Ss=0.66)'dir.

2.2. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada MKÖY, ÇBMÖ ve araştırmacı tarafında geliştirilen, katılımcıların yaş ve cinsiyet bilgilerini içeren bir bilgi formu kullanılmıştır.

Mesleğe Karar Verme Özyeterliliği Ölçeği (MKÖY): Bozgeyikli (2004) tarafından MKÖY'nin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte, meslek kararı verme yetkinliği, Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Olarak Değerlendirme (BMÖDD) (11 madde), Mesleki Bilgi Toplama (MBT) (8 madde) ve Gerçekçi Plan Yapma (GPY) (8 madde) olarak üç boyutta toplam 27 madde ile ölçülmektedir. Bu ölçek bireysel veya gruplar halinde uygulanabilen 5'li derecelmeli (1-Kendime Hiç Güvenmiyorum, 2-Kendime Güvenmiyorum, 3-Kendime Çok Az Güveniyorum, 4-Kendime Güveniyorum, 5-Kendime Çok Güveniyorum) Likert tipi bir ölçektir. MKÖY'nün yapı geçerliğini

belirlemek için (n=180) elde edilen verilere açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları üç faktörlü bir yapı göstermiştir. İlk faktör- BMÖDD toplam varyansın %30.91'ini, ikinci faktör- MBT %5.64'ünü ve son faktör GPY toplam varyansın %4.99'unu açıklamaktadır. Ölçeğin faktör yük değerleri 0.449 ile 0.747 arasında değişmektedir. MKVÖY'nün zaman içindeki tutarlılığı test-tekrar test yöntemiyle hesaplanmış ve kararlılık katsayıları BMÖDD için 0.79, MBT için 0.72, GPY için 0.68 ve MKÖY'nün tümü için 0.78 bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığının bir göstergesi olan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayılarının ise BMÖDD alt ölçeği için 0.89, MBT için 0.87, GPY için 0.81 ve MKÖY'nün tümü için 0.92 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları ise aynı sırayla 0.85, 0.89, 0.76 ve 0.91 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan puanların yükselmesi, MKÖY düzeyinin yükseldiğini gösterir.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ): Ölçeğin özgün formu mükemmeliyetçilik eğilimlerini belirlemek amacıyla Frost ve diğerleri (1990) tarafından çok boyutlu mükemmeliyetçilik tanımlarına uygun şekilde geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması ise Özbay ve Mısırlı- Taşdemir (2003) tarafından yapılmıştır. ÇBMÖ, 5'li derecelmeli (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum) Likert tipi 35 maddelik bir ölçektir. Ölçek Düzen (DZN) (6 madde), Hatalara Aşırı İlgî (HAİ) (9 madde), Davranışlardan Şüphe Duyma (DŞD) (5 madde), Aile Beklentileri (AB) (5 madde), Ailesel Eleştiri (AE) (4 madde) ve Kişisel Standartlar Belirleme (KSB) (6 madde) olmak üzere 6 boyuttan oluşmaktadır.

Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda 35 maddelik mükemmeliyetçilik tutumlarına ilişkin ölçeğin, özgün ölçeğine benzer şekilde 6 faktör çözümlemesi içerisinde açıklanabilirliği belirlenmiştir. Özgün ölçekten farklı olarak 4. ve 34. maddeler farklı faktör yapıları içerisinde açıklanmışlardır. Düzen, Davranışlardan Şüphe, Ebeveysel Eleştiri, Hatalara Aşırı İlgî, Aile Beklentileri ve Kişisel Standartlar olarak yorumlanan ve adlandırılan faktörlerin toplam varyansın 47.8'ini açıkladığı belirlenmiştir. Ölçeğin faktör yük değerleri 0.310 ile 0.822 arasında değişmektedir. ÇBMÖ'nün tümü için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.83 olarak hesaplanırken, alfa değerleri Düzen için 0.87, Hatalara Aşırı İlgî için 0.77, Davranışlardan Şüphe için 0.61, Aile Beklentileri için 0.71, Ailesel Eleştiri için 0.65 ve Kişisel Standartlar için 0.63 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yarı test güvenilirlik yöntemi ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı ise 0.80 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan puanların yükselmesi, mükemmeliyetçilik düzeyinin yükseldiğini gösterir.

2.3. Veri Analizi

Araştırmada ilk olarak tanımlayıcı istatistik teknikleri ile değişkenlere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ile ölçeklerin alt boyutları arasındaki korelasyonel ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Tekniği ile incelenmiştir. Daha sonra cinsiyetin, yaşı, ÇBMÖ'nin alt boyutlarının MKÖY'yi yordamadaki rolünü belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yaş değişkeni ile MKÖY arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Anlamlı farklılıkların kaynağı ise Tukey Post Hoch istatistiğinden faydalanılarak belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeni ile MKÖY arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla bağımsız t testi gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo 1 araştırma değişkenlerine ilişkin ortalama, standart sapma ve korelasyonel ilişkileri göstermektedir.

Tablo 1: Araştırma Değişkenlerine İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Korelasyonlar

N=302	Ort	Ss	1	2	3	4
1TMKÖY	102.61	15.11				
2BMÖDD	44.32	6.35				
3 MBT	29.18	5.36				
4 GPY	29.20	5.37	.86(**)	.64(**)	.70(**)	
5TMUK	110.09	18.27	.16(**)	.11(*)	.14(*)	.21(**)
6 DZN	24.33	4.57	.40(**)	.38(**)	.30(**)	.40(**)
7 HAİ	24.85	7.00	.00	-.05	.04	.04
8 DŞD	14.84	3.90	-.01	-.04	-.04	.05
9 AB	16.87	4.20	.17(**)	.13(*)	.16(**)	.18(**)
10 AE	9.20	3.53	-.10	-.03	-.10	-.03
11 KSB	20.07	3.81	.23(**)	.22(**)	.21(**)	.21(**)

Not: N=302.*p<0.05, **p<0.01

TMKÖY: Toplam Mesleğe Karar Verme Öz-Yeterliliği. BMÖDD: Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Değerlendirme. MBT: Mesleki Bilgi Toplayabilme. GPY:Gerçekçi Plan Yapabilme. TMUK: Toplam Mükemmeliyetçilik. DZN:Düzen. HAİ:Hatalara Karşı Aşırı İlgî Duyma. DŞD:Davranışlardan Şüphe Duyma. AB:Ailesel Beklenti. AE:Ailesel Eleştiri. KSB:Kişisel Standartlar belirleme.

Korelasyonlar, TMKÖY ile DZN ($r=.40$, $p<0.01$), KSB ($r=.23$, $p<0.01$), AB ($r=.17$, $p<0.01$) ve TMUK ($r=.16$, $p<0.01$) arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca MKÖY'nin BMÖDD alt boyutu ile ÇBMÖ alt boyutlarından DZN ($r=.38$, $p<0.01$), KSB ($r=.22$, $p<0.01$) ve AB ($r=.13$, $p<0.05$) arasında da olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. MKÖY'nin MBT alt boyutu ile ÇBMÖ alt boyutlarından DZN ($r=.30$, $p<0.01$), KSB ($r=.21$, $p<0.01$) ve AB ($r=.16$, $p<0.01$) arasında da olumlu yönde anlamlı ilişki vardır. Son olarak MKÖY'nin GPY alt boyutu ile ÇBMÖ alt boyutlarından DZN ($r=.40$, $p<0.01$), KSB ($r=.21$, $p<0.01$) ve AB ($r=.18$, $p<0.01$) arasında da olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu gözlenmektedir. Diğer değişkenler arasındaki korelasyonlar ise anlamlı değildir.

3.2. Regresyon Analizi Sonuçları

MKÖY'yi yordamada cinsiyet, yaş ve ÇBMÖ ile alt boyutlarının rolünü belirlemeye yönelik çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.

Predictor variables	B	Ss	β	t
(Constant)	46.31	7.86		
Cinsiyet	6.27	1.66	.20	3.77**
Yaş	3.43	1.48	.12	2.31*
TMUK	-.06	.47	-.07	-.12
DZN	.98	.50	.29	1.94*
HAİ	-.17	.50	-.08	-.34
DŞD	.25	.55	.06	.45
AB	.47	.53	.13	.89
AE	-.49	.54	-.11	-.89
KSB	.93	.55	.23	1.69*

Not:** t değeri 0.01 düzeyinde anlamlıdır. * t değeri 0.05 düzeyinde anlamlıdır. $R=.50$, $R^2=.25$, Adjusted $R^2=.23$. TMUK: Toplam Mükemmeliyetçilik. DZN:Düzen. HAİ:Hatalara Karşı Aşırı İlgî Duyma. DŞD:Davranışlardan Şüphe Duyma. AB:Ailesel Beklenti. AE:Ailesel Eleştiri. KSB:Kişisel Standartlar Belirleme.

Yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda cinsiyetin ($t=3.77$, $p<0.01$) ve yaşın ($t=2.31$, $p<0.05$) MKÖY'yi anlamlı derecede yordadığı sonucuna varılmıştır. Bunların yanında ÇBMÖ'nin alt boyutlarından DZN ($t=1.94$, $p<0.05$) ve KSB'nin ($t=1.69$, $p<0.05$) MKÖY'nin anlamlı yordayıcıları olduğu belirlenmiştir.

Çoklu Regresyon sonuçlarına göre cinsiyetin ($\beta =.20$, $p<0.01$), yaşın ($\beta =.12$, $p<0.05$) ve ÇBMÖ toplamının ($\beta_{DZN}=.29$, $p<0.05$; $\beta_{KSB}=.23$, $p<0.05$) MKÖY'yi açıklama düzeylerine bakıldığında; bağımsız değişkenlerin kurulan modeli toplam açıklama düzeyi 0.23 olarak belirlenmiştir.

3.3. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

MKÖY ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. ANOVA Testi Sonuçları

	Yaş Değişkeni	N	X	Ss	F	p
TMKÖY	16	113	98.73	13.82	3.56	.01*
	17	105	101.18	15.66		
	18	84	107.32	12.92		
BMÖDD	16	113	43.93	5.18	2.75	.04*
	17	105	43.74	6.64		
	18	84	46.06	5.45		
MBT	16	113	28.06	4.99	1.01	.38
	17	105	28.95	5.58		
	18	84	30.00	4.82		
GPY	16	113	24.73	6.51	5.92	.00*
	17	105	28.63	5.39		
	18	84	31.25	4.45		

Not:* $p<0.05$ TMKÖY:Toplam Mesleğe Karar Verme Öz-Yeterliliği. BMÖDD: Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Değerlendirme. MBT: Mesleki Bilgi Toplayabilme. GPY:Gerçekçi Plan Yapabilme.

Yapılan analiz sonucunda yaş değişkeni ile öğrencilerin TMKÖY, BMÖDD ve GPY puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($F_{TMKÖY}=3.56$; $F_{BMÖDD}=2.75$; $F_{GPY}=5.92$, $p<0.05$). Anlamlılığın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey Post Hoch istatistiği gerçekleştirilmiştir. Buna göre 18 yaşındaki öğrencilerin TMKÖY puanlarının ($X= 107.32$) 16 yaşındakilerden ($X= 98.73$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. BMÖDD alt boyutunda yine 18 yaşındaki öğrencilerin puanlarının ($X=46.06$) 16 yaşındakilerden ($X= 43.93$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmektedir. Son olarak GPY alt boyutunda 17 yaşındaki öğrencilerin puanlarının ($X= 28.63$) 16 yaşındakilerden ($X= 24.73$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

3.4. Bağımsız t Testi Sonuçları

MKÖY ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. t Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
TMKÖY	Erkek	163	100.43	14.65	-2.74	.00*
	Kız	139	105.17	15.29		
BMÖDD	Erkek	163	43.63	6.32	-2.06	.04*
	Kız	139	45.13	6.31		
MBT	Erkek	163	28.67	5.26	-1.81	.07
	Kız	139	29.79	5.43		
GPY	Erkek	163	28.31	5.40	-3.15	.00*
	Kız	139	30.24	5.16		

*p< 0.05 TMKÖY:Toplam Mesleğe Karar Verme Öz-Yeterliliği. BMÖDD: Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Değerlendirme. MBT: Mesleki Bilgi Toplayabilme. GPY:Gerçekçi Plan Yapabilme.

Yapılan analiz sonucunda cinsiyet açısından öğrencilerin MKÖY'leri ve alt boyutları arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir ($t_{TMKÖY}=-2.74$; $t_{BMÖDD}=-2.06$; $t_{GPY}=-3.13$; $p<0.05$). Buna göre TMKÖY dikkate alındığında, kızların ortalama puanlarının ($X=105.17$) erkeklerden ($X=100.43$) yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde BMÖDD alt boyutunda kızların puanlarının ($X=45.13$) erkeklerden ($X=43.63$) ve GPY alt boyutunda da kızların puanlarının ($X=30.24$) erkeklerden ($X=28.31$) yüksek olduğu belirlenmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Lent ve diğerleri'ne göre (1994) kişilik özellikleri ve bireylerin MKÖY arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu çalışmada, bir kişilik özelliği olan ÇBMÖ ve alt boyutlarının MKÖY'ni açıklamadaki rolü araştırılmıştır. Bunun yanında katılımcıların cinsiyet ve yaşlarının da MKÖY üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Araştırmanın ilk bulgusuna göre, ÇBMÖ ve alt boyutları olan “düzen”, “ailesel beklenti” ve “kişisel standartlar belirleme” ile MKÖY arasındaki anlamlı yönde ancak düşük ilişkiler bulunmaktadır. Buna göre, bahsi geçen üç boyutta, bireylerin mükemmeliyetçilik düzeyleri arttıkça MKÖY de artmaktadır. Ayrıca yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda, bu bulguyu destekler şekilde ÇBMÖ alt boyutları olan “düzen” ve “kişisel standartlar belirleme”nin MKÖY'ni anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Bahsi geçen iki boyut da, MKÖY açıklamada anlamlı birer değişken olarak görülmektedir. “Düzen” boyutu, bireyin daha çok düzenli ve temiz olma eğilimini, mükemmeliyetçilikle ilgili olan düzenliliğin önemini yansıtmaktadır (Frost ve diğerleri, 1990). Yapılan çalışmalarda “düzen” boyutuna yönelik mükemmeliyetçi beklentilerin bireylerin duygusal, sosyal ve entelektüel becerileri üzerinde etkili olduğu; bunda bireylerin meslekle ilgili yetkinlik algıları üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Hewitt ve Flett, 1989; Page ve diğerleri, 2008). ÇBMÖ konusunda yapılan araştırmalar ise (Mısırlı-Taşdemir ve Özbay, 2004; Özer ve Altun, 2011) özyeterlilik ile “düzen” alt boyutu arasında anlamlı yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla benzer bir etkinin MKÖY üzerinde de geçerli olduğu; düzen konusunda yüksek mükemmeliyetçi özellikler gösteren bireylerin yüksek MKÖY sahip oldukları düşünülebilir. MKÖY üzerinde etkisi olan ikinci boyut “ailesel beklenti”dir. Bu boyut, bireyin ebeveynlerinin çok yüksek standartlar oluşturduğuna inanma eğilimini yansıtmaktadır (Frost ve diğerleri, 1990). Paloş ve Drobot'a göre (2010) bireylerin meslek kararı ile aile ilgisi ve beklentisi arasında olumlu yönde ilişki

bulunmaktadır. Buna göre aile ilgisi ve beklentisinin artması, bireyin kendini daha iyi tanıması, ilgi ve yeteneklerinin daha çok farkında olması açısından önemli görülmektedir. Alan yazında yer alan araştırmalar da ailenin meslek kararı verme yetkinliği üzerinde olumlu etkilerinin olduğu sonucuna vurgu yapmaktadırlar (Emanuelle, 2009; Restubog ve diğerleri, 2010). MKÖY üzerinde etkisi olan son boyut ise *“kişisel standartlar belirleme”* boyutudur. Frost ve diğerleri (1990) bireyin kendine yüksek kişisel standartlar belirlemesinin mükemmeliyetçiliğin önemli bir boyutu olduğunu belirtmişlerdir. Betz ve Hackett’a göre (1981) MKÖY, bireyin kendisine yönelik algılama ve yorumlama gücü sonucunda oluşur. Ayrıca bireyin kendine çok yüksek standartlar oluşturma eğiliminin, özdeğerlendirmede önemli bir yeri olduğu ifade edilmektedir (Leong ve Chervinko, 1996). Bu noktada, kendine yüksek standartlar belirleyen bireylerin, meslek kararı verirken de bu standartlardan etkilendikleri ifade edilmektedir (Hewitt ve Flett, 1989; Judith ve Carole, 1993; Kerr ve Erb, 1991). Dolayısıyla, bireyin kendine yönelik yüksek farkındalık düzeyine sahip olması, bilgiyi buna göre yorumlaması, meslekle ilgili tercihleri üzerinde olumlu etki yaratmaktadır. Alan yazında yer alan bazı araştırmaların da bu bulguyu desteklediği görülmektedir (Hartman ve Betz, 2007; Jin, et al., 2009; Nauta, ve Kahn, 2007; Rogers ve diğerleri, 2008). Ayrıca araştırma sonucunda ulaşılan bu bulgular, ulusal alan yazın açısından özgünlük taşımaktadır.

Bir diğer bulguya göre, yaş değişkeni ile MKÖY ve alt boyutları olan *“bireysel ve mesleki özellikleri doğru değerlendirme”* ve *“gerçekçi plan yapabilme”* boyutları arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Buna göre yaş arttıkça MKÖY’de artmaktadır. Ayrıca yaş değişkeninin MKÖY’nin anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. *“Bireysel ve mesleki özellikleri doğru değerlendirme”* bireyin kendi özellikleriyle mesleklerin gerektirdiği özellikler arasındaki ilişkiyi fark edebilme ve değerlendirme yeterliğini yansıtır (Bozgeyikli, 2004). Yapılan araştırmalar yaş arttıkça bireylerin mesleki karar alma yeterliliklerinin geliştiğini ortaya koymuştur (Hirschi, 2009; Stacy, 2003). *“Gerçekçi plan yapabilme”* ise bireyin bir mesleği edinme konusunda gerçeğe uygun plan yapabilme yeterliğini ifade eder (Bozgeyikli, 2004). Super (1957) ve Roe (1956) gibi mesleki gelişim kuramcıları, bireylerin farklı yaş dönemlerinde farklı mesleki gelişim görevlerini yerine getirdiklerini, yaş ilerledikçe daha somut ve gerçeğe uygun planlar yapabildiklerini ifade ederek, yaş değişkeninin mesleki karar alma süreci üzerindeki etkisini vurgulamışlardır. Son yıllarda yapılan benzer araştırmalarda (Germeijs ve Verschueren, 2006) yaş arttıkça mesleğe karar verme özyeterliliğinin arttığı sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırmanın son bulgusu ise cinsiyet değişkenine yöneliktir. Bu çalışmada, erkekler ve kızlar arasında MKÖY ve alt boyutları olan *“bireysel ve mesleki özellikleri doğru değerlendirme”* ve *“gerçekçi plan yapabilme”* alt boyutlarında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. Buna göre kız öğrencilerin bahsi geçen üç boyutta erkeklerden daha yüksek MKÖY’ne sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca cinsiyetin MKÖY’nin önemli bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Başkal (2009) araştırmasında, kız öğrencilerin mesleklerine karar verirken erkeklere oranla daha fazla kaygı yaşadıklarını, bu konuda cinsiyet üzerinde bazı sosyo-kültürel etkenlerin önemli rol oynadığını ifade etmiştir. Bandura’ya göre (1977) bir toplumda geçerli olan sosyal ve kültürel etmenler, insanın birey olarak kontrolünün dışındaki koşullar ve olaylar, meslek kararını etkilemede önemli rol oynamaktadır. Yelken (2008) araştırmasında, kız öğrencilerin meslek seçime erkeklerden daha fazla önem verdikleri ve daha idealist oldukları sonucuna ulaşmıştır. Alan yazında son yıllarda bu bulguyu destekleyen başka çalışmalar da bulunmaktadır (Emanuelle, 2009; Hardin, Varghese, Tran, ve Carlson, 2006; Lent, Brown ve Hackett, 2002). Dolayısıyla kız öğrencilerin meslek kararı verirken daha kaygılı ve titiz olmaları, toplumsal ve kültürel dinamiklerin etkisine daha açık olmaları onların meslek seçimi konusundaki özyeterlilikleri üzerinde daha hassas olmalarına neden olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırma sosyal bilişsel teori ve bu teorinin en önemli kavramlarından birisi olan özyeterlilikten yola çıkılarak oluşturulan sosyal bilişsel kariyer teorisi ile mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyması bakımından önemlidir.

Bu araştırmanın birkaç sınırlılığı olduğu söylenebilir. Araştırma verilerinin sadece öz bildirme dayalı toplanması bunlardan ilkidir. Araştırma yalnızca bir il kapsamında gerçekleştirilmiştir. Okullarda veri toplamak için alınan iznin süresinin kısıtlı olması ve ekonomik sınırlılıklar buna yol açmıştır. Bir diğer sınırlılık, araştırma verilerinin Türkiye’de bulunan üç lise türünden (fen lisesi, anadolu lisesi ve genel lise) toplanmış olmasıdır. Araştırmada veri toplama basamağının bu lise türleriyle sınırlı tutulmasının nedeni diğer lise türlerinden (meslek ve ticaret liseleri gibi) sağlıklı şekilde veri alınamamasıdır. Bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin akademik başarı düzeyleri genellikle diğerlerinden düşüktür ve ölçek doldurmaya karşı gönülsüzdürler. Bu gözlemlerden hareketle araştırma dışında tutulmuşlardır.

Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir: MKÖY konusunda alan yazında yer alan çalışmaların çoğunlukla nicel araştırmalar olduğu belirlenmiştir. Bu konuda yapılacak nitel ve deneysel araştırmalarla MKÖY hakkında derinlemesine bilgi edinilebilir. Araştırma lise son sınıflar üzerinde yürütülmüştür. MKÖY konusunda standart bir program oluşturularak bu alanda çalışan psikolojik danışmanlarla paylaşmak da yararlı olabilir. Mesleğe karar verme özyeterliliğinin sınıf düzeyleri arasında nasıl değiştiğini belirlemek için, sınıf düzeylerinin tümünü kapsayacak bir çalışmanın yürütülmesi önerilebilir. Ayrıca MKÖY’nin tüm lise türlerine dönük bir çalışmada incelenmesinin, konuyla ilgili alan yazına ve okul rehberlik hizmetlerine katkısı olabileceği düşünülmektedir. Son olarak, sosyal öğrenme teorisine dayandırılacak başka değişkenlerle MKÖY arasındaki ilişki incelenebilir.

5. KAYNAKLAR

- Antony, M. M. & McCabe, R. (2005). Perfectionism. In A. Freeman (Ed.), *Encyclopedia of cognitive behavior therapy*, 2nd edition, (p. 33- 35). New York; Springer Science Business Media, Inc. USA.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Başkal, S. (2009). *Anadolu, fen ve genel liselerde eğitim alan son sınıf öğrencilerinin bir üst öğrenime geçişte meslek seçimi ile ilgili yaşadıkları kaygıların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Betz, N. E., & Hackett, G. (1981). The relationship of career-related self-efficacy expectations to perceived career options in college women and men. *Journal of Counseling Psychology*, 28, 399- 410.
- Betz, N. E., Harmon, L., & Borgen, F. (1996). The relationships of self-efficacy for the Holland themes to gender, occupational group membership, and vocational interests. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 90-98.
- Bozgeyikli, H. (2004). Meslek kararı verme yetkinlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 11, 221- 234.
- Burns, D. D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, 1, 34-52.
- Di Bartolo, P. M., Li, C.Y. & Frost, R.O. (2008). How do the dimensions of perfectionism relate to mental health? *Cognitive Therapy Research*, 32, 401-417.
- Emmanuelle, V. (2009). Inter-relationships among attachment to mother and father, self-esteem, and career indecision. *Journal of Vocational Behavior* 75, 91-99.
- Emmett, J. D. & Minor, C.W. (1993). Career decision-making factors in gifted young adults. *Career Development Quarterly*, 41 (4), 350-359.
- Frost, R.O., Lahart, C.M & Rosenblate, R. (1990). The development of perfectionism: A study of daughters and their parents. *Cognitive Therapy and Research*, 15 (6), 469- 489.
- Ganske K.H. & Ashby, J.S. (2007). Perfectionism and career decision-making self efficacy. *Journal of Employment Counseling*, 44,(1), 17-25.
- Gati, I. & Asher, I. (2001). Prescreening, in-depth exploration, and choice: from decision theory to career counseling practice. *The Career Development Quarterly*, 50 (2), 140- 157.
- Gati, I., Landman, S., Davidovitch, S., Asulin-Peretz, S. & Gadassi, R. (2010). From career decision-making styles to career decision-making profiles: A multidimensional approach. *Journal of Vocational Behavior*, 76, 277-291.

- Gati, I., Ryzhik, T. & Vertsberger, D. (2013). Preparing young veterans for civilian life: The effects of a workshop on career decision-making difficulties and self-efficacy, *Journal of Vocational Behavior*, 83 (3), 373-385.
- Germeijs, V. & Verschueren, K. (2006). High school students' career decision-making process: Development and validation of the study choice task inventory. *Journal of Career Assessment*, 14, (4), 449- 471.
- Hamachek, D.E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15, 27-33.
- Hardin E.E., Varghese, F.P., Tran, U.V. & Carlson, A.Z. (2006). Anxiety and career exploration: Gender differences in the role of self-construal. *Journal of Vocational Behavior*, 69, 346-358.
- Harren, V.A. (1979). A model of career decision-making for college students. *Journal of Vocational Behavior*, 14, 119-133.
- Hartman, R.O. & Betz, N.E. (2007). The five-factor model and career self-efficacy: General and domain-specific relationships. *Journal of Career Assessment*, 15 (2), 145-161.
- Hewitt, P.L., & Flett, G.L. (1989). The multidimensional perfectionism scale: Development and validation. *Canadian Psychology*, 30, 339.
- Hewitt, P.L. & Flett, G. L. (1991a). Dimensions of perfectionism in unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 98-101.
- Hewitt, P. L. & Flett, G. L. (1991b). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60 (3), 456- 470.
- Hewitt, P. L., Flett, G. L., & Ediger, E. (1996). Perfectionism and depression: Longitudinal assessment of a specific vulnerability hypothesis. *Journal of Abnormal Psychology*, 105, 276- 280.
- Hirschi, A. (2009). Career adaptability development in adolescence: Multiple predictors and effect on sense of power and life satisfaction. *Journal of Vocational Behavior*, 74, 145-155.
- Hollander, M. H. (1965). Perfectionism. *Comprehensive Psychiatry*, 6, (2), 94-103.
- Jepsen, D.A. & Prediger, D.J. (1981). Dimensions of adolescent development: A multi-instrument analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 19, 350-368.
- Jin, L., Watkins, D. & Yuen, M. (2009). Personality, career decision self-efficacy and commitment to the career choices process among chinese graduate students. *Journal of Vocational Behavior*, 74, 47-52.
- Judith, D.E. & Carole, W.M. (1993). Career decision-making factors in gifted young adults. *The Career Development Quarterly*, 41, (4), 350- 366.
- Kerr, B. & Erb, C. (1991). Career counseling with academically talented students: Effects of a value-based intervention. *Journal of Counseling Psychology*, 38, (3), 309-314.
- Khasmohammadi, M., Noah, S.M., Kadir, R.A., Baba, M., Bakhash, K.F. & Keshavarz, H. (2010). Manifestation of parental perfectionism on career indecision. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1200-1204.
- Krumboltz (1994). Career development. In M. L. Savickas & R. W. Lent (Eds.), *Convergence in career development theories* (p. 77-101). Palo Alto, CA: CPP Books.USA.
- Lenox, R., & Subich, L. (1994). The relationship between self-efficacy beliefs and inventoried vocational interests. *Career Development Quarterly*, 42, 302-313.
- Lent, R. W., & Hackett, G. (1994). Sociocognitive mechanisms of personal agency in career development: Pantheoretical prospects. In M. L. Savickas & R. W. Lent (Eds.), *Convergence in career development theories* (p. 77-101). Palo Alto, CA: CPP Books.USA.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1996). Career development from a social-cognitive perspective. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), *Career choices and development*, 3th Edition (p.146-188). San Francisco, CA: Jossey-Bass.USA.
- Lent, R., Brown, S.D. & Hackett, G. (2002). Toward a unifying social cognitive theory of and career academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
- Leong, F.T.L., & Chervinko, S. (1996). Construct validity of career indecision: Negative personality traits as predictors of career indecision. *Journal of Career Assessment*, 4, 315-329.

- Lounsbury, J. W., Hutchens, T. & Loveland, J. M. (2005). An investigation of big five personality traits and career decidedness among early and middle adolescents. *Journal of Career Assessment*, 13(1), 25-39.
- Luzzo, D.A. (1993). Reliability and validity testing of the career decision-making self-efficacy scale. *Measurement & Evaluation in Counseling & Development (American Counseling Association)*, 26(2), 186-195.
- Mccrea, R.R. & Costa, P. T. (2003). Beş faktör kuramı. B.Y.İnanç & E.E.Yerlikaya (Eds.), *Kişilik kuramları* (s.283). Pegem Akademi Yayınları: Ankara.
- Mount, M. K., & Barrick, M. R. (1995). The big five personality dimensions: implications for research and practice in human resources management. *Research in Personnel and Human Resources Management*, 13, 153-200.
- Nauta, M M., & Kahn, J. H. (2007). Identity status, consistency and differentiation of interests, and career decision self-efficacy. *Journal of Career Assessment*, 15, 55-65.
- O'Brien, K., & Heppner, N. (1996). Applying social cognitive theory to training career counselors. *Career Development Quarterly*, 44, 367-377.
- Özbay, Y. & Mısırlı- Taşdemir, Ö. (2004). Farklı lise türlerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin, farklı ve genel yetenekleri ile fizik başarıları arasındaki farklılıklar. A.Kulaksızoğlu, A.E.Bilgili, M.R.Şahin (Eds.), *1.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi İçinde* (s.301-318). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Özer, A. & Altun, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, (21), 45 – 72.
- Page, J., Bruch, M.A. & Haase, R.F. (2008). Role of perfectionism and five-factor model traits in career indecision. *Personality and Individual Differences* 45, 811-815.
- Paloş, R. & Drobot, L. (2010). The impact of family influence on the career choice of adolescents. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 3407-3411.
- Perrone, K. M., Perrone, P. A., Chan, F., & Thomas, K. R. (2000). Assessing self-efficacy and importance of career counseling competencies. *Career Development Quarterly*, 48, 212-225.
- Peterson, G. W., Sampson, J. P., & Reardon, R. C. (1991). *Career development and services: A cognitive approach*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Restubog, S., Florentino, A.R., & Garcia, P.R.J. (2010). The mediating roles of career self-efficacy and career decidedness in the relationship between contextual support and persistence. *Journal of Vocational Behavior*, 77, (2), 186-195.
- Phillips, S. D. & Papienza, N. J. (1988). History and theory of the assessment of career development and decision making. In W. B. Walsh & S. H. Osipow (Eds.), *Career decision making*, First Edition (p.1-31). Hillsdale, NJ:Erlbaum. UK.
- Roe, Ann. (1956). *The psychology of occupations*, First Edition. New York: John Wiley & Sons, Inc.USA.
- Rogers, M. E., Creed, P. A., & Glendon, A. I. (2008). The role of personality in adolescent career planning and exploration: A social cognitive perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 73, 132-142.
- Solberg, V. S., Good, G. E., Fischer, A. R., Brown, S. E., & Nord, D. (1995). Relative effects of career search self-efficacy and human agency upon career development. *Journal of Counseling Psychology*, 42, 448-455.
- Stacy, M.E. (2003). *Influences of selected demographic variables on the career decision-making self-efficacy of college seniors*. Unpublished Doctora Thesis, Louisiana State University.USA.
- Starica, E.C. (2012). Personality, career decision self-efficacy and commitment to the career choices process among Chinese graduate students. *Journal of Vocational Behavior*, 74 (1), 47-52.
- Stöbar J. & Joormann, J. (2001). Worry, procrastination, and perfectionism: differentiating amount of worry, pathological worry, anxiety, and depression. *Cognitive Therapy and Research*, 25,1, 49-60.
- Super, D. (1957). *The psychogy of careers: An introduction of vocational development*. New York: Harper & Brothers.USA.
- Super, D. & Hall, D.T. (1978). Career development: Exploration and planning. *Annual Rewiev of Psychology*, 29, 333-372.
- Taylor, K. M. & Betz, N. E. (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 22, 63-81.

Taylor, K. M & Pompa, J. (1990). An examination of the relationships among career decision-making self-efficacy, career salience, locus of control, and vocational indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 37 (1), 17-31.

Temel, A. (2006). Alan ve meslek seçiminde dikkat edilmesi gereken husular. *Milli Eğitim Dergisi*, 1, 1-11.

Tokar, D. M., Fisher, A. R., & Subich, L. M. (1998). Personality and vocational behavior: A selected review of the literature, 1993-1997. *Journal of Vocational Behavior*, 53, 115-153.

Turner, S., & Lapan, R. (2002). Career self-efficacy and perceptions of parent support in adolescent career development. *Career Development Quarterly*, 51, 44-55.

Yıldız, Ş. (2001). *Kişilik ve mesleki seçimi arasındaki ilişki ve bir uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Extended Abstract

The final school years are important in the career decision-making process since these are typically when students begin to plan, explore and make decisions about employment or further education. The contemporary generation of school seniors has multiple career options available also factors such as personality and contextual influences add complexity to the career decision-making process. While personality, social cognitive career theory, and career readiness variables such as planning and exploration are important areas that have generated investigation. Few studies have examined research has examined all three areas of career development together. The changing on career psychology field has been strongly influenced by cognitive psychology for last 20 years. This change provided important benefits to understand and measure of adolescents' career development and vocational behavior. These changes such as the social learning theory, social cognitive perspective and the professional development of educational and vocational information-gathering model are appeared as significant theoretical structures. Psychological dimensions of an individual's career decision making process have been studied by researchers for many years. It is seen that studies have generally focused on individuals' career decision-making self-efficacy. Career decision self-efficacy refers to a person's confidence in completing career decision-making tasks and it is explored in the present research due to its established relevance to numerous aspects of vocational development, including career certainty and decision status. At this point, it can be seen that there are important studies about career decision making self-efficacy in Turkey and in the world. A growing body of studies has extended research by examined the mediating role played by career decision making self efficacy in the linkage of personality and adaptive career behavior. Problems in career decision-making and commitment consist of difficulties in acquiring occupational information, identifying and evaluating alternative career options, and selecting and committing to a single alternative. To the extent that certain personality traits facilitate or inhibit a person's engaging in successful career decision-making and commitment, then the role of identification of personality characteristics is important.

This study aims to investigate the role of multi-dimensional perfectionism in predicting career decision making self- efficacy among high school seniors. In addition, demographic variables such as age and gender were examined in terms of affecting career decision making self-efficacy. The sample of the study consisted of 302 students from three different high schools (General High School, Anatolian High School and Science High School) in Trabzon city center, Akçaabat and Yomra districts. Distribution of students by gender is in the form of 139 girls (46%) and 163 boys (54%). A demographic data form which is prepared by the researcher, Career Decision Making Self- Efficacy Scale and MultiDimensional Perfectionism Scale were used for data collection. SPSS 15.0 software was used to analyze the data in this study. Descriptive statistics were calculated. Then, Pearson correlation coefficient technique and hierarchical regression analysis were used for data analysis.

Findings of this study showed that, "organization" and "personal standards" as dimensions of the multidimensional perfectionism were found significant in terms of contribution to the original model. In addition, ages and gender were found significantly associated with career decision making self-efficacy. In relevant literature, significant relationship was found between career decision making self-efficacy and perfectionist traits on different samples of students. In this context, the case of perfectionism in adolescents is based on their families' interest. Therefore, adolescents could not make objective assessments about their career decision making and they try to fulfill the expectations of others. These misinterpretations lead to misleading goal setting and making wrong future plans. Furthermore, it can be said that perfectionist personality traits are effective on adolescents' future expectations and self-conceptions. Thus, their career decision making process is

affected negatively. It is thought that contributing to adolescents' perfectionist personality traits will develop their career decision making ability.

Finally, several limitations of the study are work mentioning. First, this study was carried out within only one city. The limited time of permission given for data collection and economic factors affected this situation. Second, the data was collected only from three high school types (science high school, Anatolian high school and general high school). Based on the results of this study, some recommendations can be made. First, experimental studies regarding career decision making self efficacy should be carried out. Second, career decision making self- efficacy can be studied with some other variables such as social efficacy expectancy based on the social learning theories. Sharing a standard program about CDSE with counselors working at this field might be beneficial. In order to determine how career decision making self-efficacy change for each class level, a study including each class level is suggested.

Kaynakça Bilgisi

Sarı, S. V. ve Şahin, M. (2014). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleğe karar verme öz-yeterliliklerini yordama da mükemmeliyetçilik özelliklerinin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 29(1), 238-250.

Citation Information

Sarı, S. V., & Şahin, M. (2014). The role of perfectionism in predicting career decision efficacy on senior students [in Turkish]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 29(1), 238-250.